

na to, ali so občutile telesne bolečine ali druge telesne težave.

Več informacij o zdravju v vseh uradnih jezikih EU najdete tudi na strani <http://www.health.europa.eu>.

Simona Hvalič Touzery

Milan Pavliha et al. (2008). Kam, na koga naj se obrnem za rešitev mojega problema: priročnik za starejše. Ljubljana: Zveza društev upokojencev Slovenije. 62 str.

PRIROČNIK ZA STAREJŠE

Jeseni leta 2008 je Zveza društev upokojencev Slovenije s pomočjo evropskega programa skupnosti za zaposlovanje in socialno varnost Progress izdala priročnik za starejše. Ta priročnik so uradno predstavili na 8. festivalu za tretje življenjsko obdobje. Starejša populacija, ki v svetu in v slovenski družbi tvori velik del vsega prebivalstva, ima prav tako svoje pravice in obveznosti. Pogosto se dogaja, da starejši ljudje z upokojitvijo začnejo izgubljati socialne mreže, ki so jih imeli prej. Velik problem je seveda tudi, da začnejo izgubljati informacije, ki so prej do njih prišle. Priročnik je oblikovala skupina avtorjev; njegov urednik je Milan Pavliha, predsednik strokovnega sveta Zveze društev upokojencev Slovenije. Priročnik je razdeljen na več poglavij, v katerih so obravnavane naslednje pravice.

V prvem poglavju Anka Tomiňšek govori o pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, s katerimi se zagotavlja socialna varnost. Tu si bomo podrobneje ogledali pravico do pokojnine. To pri nas uživa več kot četrtina prebivalcev. Poznamo starostne, invalidske, družinske in vdovske pokojnine. Največ uživalcev pokojnine prejema starostno pokojnino, kar pomeni, da človek dopolni določeno starost in določeno število let delovne dobe, ki jih določa zakon, in se na ta način potem upokoji. Tisti, ki se upokojijo pred dopolnjeno polno starostjo,

se jim pokojnina zmanjša za vsak manjkajoči mesec. Kdor z delom nadaljuje po izpolnjenih pogojih za upokojitev, je upravičen do višje pokojnine. Na ta način bi radi ljudi spodbudili, da ostajajo na delovnih mestih dlje in se upokojujejo kasneje. Naslednja je invalidska pokojnina. Tukaj govorimo o treh kategorijah invalidnosti. Le-te določa invalidska komisija. Naslednja je vdovska pokojnina, pri kateri nam že ime pove, za kakšne vrste pokojnino gre. Pravico do vdovske pokojnine ima tudi oseba, ki je živel z umrlim v izvenzakonski skupnosti, vendar mora poleg pogojev, ki jih mora izpolnjevati zakonec, izpolnjevati še dodatni pogoj, namreč, da je zveza trajala najmanj tri leta pred smrtjo partnerja, dovolj je tudi leto pred smrtjo, če imata skupnega otroka. Posebnost družinske pokojnine je v tem, da jo poleg otrok lahko prejemajo tudi starši, bratje in sestre umrlega pod pogojem, da jih je ta otrok oz. sorojenec preživel. Za dodatne informacije o pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja se lahko obrnete na Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

V naslednjem poglavju Janez Urbas predstavi nekatere pravice iz socialnega varstva starejših. Pravico do dela s krajšim delovnim časom lahko koristi delavec, ki izpolnjuje minimalne pogoje za pridobitev pravice do starostne pokojnine. Na izbiri ima tri možnosti: da nadaljuje z delom po sklenjeni pogodbi o zaposlitvi, da odpove pogodbo o zaposlitvi in se upokoji ali da se delno upokoji in obenem koristi pravico do dela s krajšim delovnim časom. Naslednja je pravica do denarnega nadomestila za primer brezposelnosti. To pravico lahko koristi tisti, ki je bil najmanj 12 mesecev v zadnjih 18 mesecih pred nastankom brezposelnosti zavarovan za primer brezposelnosti. Pravico lahko oseba uveljavlja na Območni službi Zavoda RS za zaposlovanje. Naslednja pravica je denarna socialna pomoč, ki je namenjena osebam brez dohodkov ali če so njihovi dohodki pod določeno višino. Ta pomoč

se dodeli šele potem, ko so izkoriščene vse druge možnosti za preživetje. Dodeljuje se za določen čas. Poleg opisanih pravic so v poglavju obravnavani tudi institucionalno varstvo, pomoč družini na domu in oprostitev plačila socialnovarstvenih storitev. Na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve lahko dobite še več informacij o pravicah iz socialnega varstva.

Martin Toth obravnava pravice iz zdravstvenega zavarovanja in zdravstvenega varstva. Opisane so pravice, ki nam pripadajo s plačilom obveznega zdravstvenega zavarovanja; to so pravice do zdravstvenih storitev v osnovni zdravstveni dejavnosti in pri osebnih zdravnikih, pravice do rehabilitacijskih storitev in zdraviliškega zdravljenja, pravice do zobozdravstvenih storitev, pravice do zdravljenja v tujini, pravice do zdravil in medicinskih pripomočkov. Avtor v tem poglavju natančno navede, katere storitve krije obvezno zdravstveno zavarovanje in katerih ne. Zelo dobro so razloženi tudi pogoji in postopki za uveljavljanje pravic. Kot posebnost tega poglavja so navedene pravice in obveznosti zavarovanih oseb, ko so pacienti. Prav tako kot se mora zdravnik potruditi za svoje paciente, delati strokovno, si vzeti zanje čas, morajo tudi pacienti sodelovati z zdravnikom v procesu zdravljenja, govoriti resnico o svojem zdravstvenem stanju in delati v prid čimprejšnjemu okrevanju.

Petra Mörec je avtorica poglavja Pravica do varnosti pred nasiljem, materialno, psihično in fizično zlorabo. Človek, ki se znajde v stiski ali je žrtev kaznivenga dejanja, se lahko po pomoč obrne na policijo, zdravstvene ustanove, centre za socialno delo in nevladne organizacije, ki pomagajo žrtvam pri kaznivih dejanjih in ljudem v stiski. V nadaljevanju poglavja je podrobno razloženo, kdaj se lahko obrnemo na katero od omenjenih ustanov in kakšno pomoč te nudijo. S praktičnimi napotki za varnost avtorica ponudi osnovne preventivne ukrepe, ki nam lahko koristijo pri večanju varnosti. Na koncu poglavja najdemo povzetek zakona o preprečevanju nasilja

v družini. Posebne obravnave so v tem zakonu deležni otroci in starejši družinski člani. Za nasilje v družini se štejejo vse oblike fizičnega, psihičnega, ekonomskega nasilja in zanemarjanja ostalih družinskih članov. Zakon lahko najdete v *Uradnem listu RS*, številka 16/2008.

Bojana Cvahte v zadnjem poglavju govori o instituciji Varuha človekovih pravic Republike Slovenije. Pove nam, kaj sploh je institucija Varuha človekovih pravic, kakšna je njegova vloga in naloge. Na Varuha človekovih pravic se lahko obrnete, ko ne veste, kaj storiti, zlasti pa v primerih, ko ste izčrpali vse ostale možnosti za rešitev problemske situacije, v kateri ste se znašli. Varuhu lahko pošljete pobudo po navadni ali elektronski pošti, v kateri morajo biti navedeni vaši osebni podatki in podpis, saj jih v nasprotnem primeru ne bo obravnaval. V nadaljnjem besedilu najdemo tudi ostale razloge, zaradi katerih Varuh pobud ne obravnava. V poglavju izvemo, na kakšen način nam lahko pomaga, kakšne so njegove pristojnosti in v katerih primerih ne more pomagati. O tej instituciji je potrebno govoriti, saj je predvsem med starejšim prebivalstvom premalo poznana. Ljudje ne vedo, kaj je njena funkcija, kako jim lahko pomaga, zato se tudi dosti manj obračajo nanjo.

Pogosto se dogaja, da so starejši odrinjeni od bistva dogajanja, ker so premalo seznanjeni s svojimi pravicami oz. ne vedo, na koga naj se obrnejo. Priročnik je nedvomno dobra pomoč, da se bolje seznanijo s svojimi pravicami in s tem bolj suvereno nastopajo v postopkih, ki so povezani z njimi. Vsebina priročnika je namenjena širokemu krogu ljudi, predvsem vsem tistim, ki bi radi o vseh zgoraj navedenih pravicah izvedeli kaj več. Jezik je razumljiv, format je zelo praktičen, edina pomanjkljivost je velikost pisave. Menim, da je pisava premajhna, da bi vsi starejši, katerim je priročnik namenjen, lahko brez težav prebirali njegovo vsebino.

Klemen Jerinc